

Respondetur; distinctio illa termini *a quo* et termini *ad quem* in victima ita, ut dicitur in obiectione, tunc solummodo locum habet, quando actio sacrifici versatur circa victimam in termino *a quo*, et per aliquam mutationem inducit formalem statum victimae in termino *ad quem*; puta quando immolabatur agnus, vel quando Christus sese sacrificabat in morte crucis. At in sacrificio Eucharistiae praesupponitur quidem Christus in modo existendi conaturali, non tamen actio sacrifici circa Christum versatur, formaliter ut praeeexistit in propria specie; neque enim aliquid efficit in corpore Christi, ut est in coelo, neque est *adductio* Christi de coelo; sed actio sacrifici ipsa aequivalenter producit seu per transubstantiationem panis et vini praesens sistit corpus et praesentem sanguinem sub speciebus panis ac vini in formali statu victimae. Unde si quaeratur *terminus a quo*, circa quem actio sacrifici hic versetur, is non est res offerenda, sed est substantia panis et vini, quae desinit non tamquam res offerenda et oblata sacrificio, sed ut corpus et sanguis Christi in formali statu victimae et proinde tamquam res oblata sacrificio producat. Corpus autem Christi in propria specie praesupponitur quidem tamquam corpus quod offerendum est, non tamen proprio sensu potest dici victima in termino *a quo*, quia circa illud, quatenus existit in propria specie, nulla actio sacrifici versatur. Illam tantummodo praesuppositionem corporis Christi Lessius intellexit, quando docuit (de Perfect. divin. l. XII. c. 13. n. 85.), corpus Christi in coelo esse instar hostiae vivae et immolandae, corpus et sanguinem sub speciebus esse victimam nunc immolatam; Suarez vicissim impugnans hanc doctrinam (disp. 75. sect. 1.) non aliud sibi vult, quam quod corpus Christi, quatenus existit in coelo in propria specie, non est terminus, circa quem versatur actio sacrifici.

In forma igitur respondetur. a) « In sacrificio requiritur victima primum ut terminus *a quo*, et dein ut terminus *ad quem*; » *distinguo*: si victima in formali statu victimae non producit, sed actio sacrifici versans circa victimam ut terminum *a quo*, inducit formalem statum victimae, *concedo*; si victima in formali statu victimae per

replicationem aequivalenter producit, ut in praesenti, *subdistinguo*: praesupponitur res offerenda, non tamen ut terminus actionis sacrifici, *concedo*; praesupponitur formaliter ut terminus actionis sacrifici, *nego*. b) « Erit res oblata sine re offerenda, » *distinguo*: res replicabitur formaliter ut victima, quia actio versetur circa rem offerendam, prout praeeexistit in priori statu, *concedo*; erit res oblata, quin praesupponatur existens ante oblationem, *nego*. c) « Terminus *a quo* erit Christus ut existens in coelo, » *distinguo*: Christus in coelo existens praesupponitur, non tamen ut terminus actionis sacrifici, *concedo*; Christus in coelo erit formalis terminus *a quo*, circa quem versatur actio sacrifici, *nego*.

Quinta obiectio est, quam nostris lectionibus manu scriptis necdum editis opposuit theologus superius commemoratus sane miram. Ait, ex hac declaratione sacrificii eucharistici consequens fore, quod Christus adhuc nunc in singulis oblationibus sacrificii inveniendi mereretur. Ignoro equidem, unde haec difficultas in mentem venire potuerit illi, qui legit etiam nostras declarationes (in superiori thesi XIII. et in tract. de Incarnat. th. XLIV. LI.); nec intelligo, cur huic obiectioni obnoxia videri debeat magis nostra, quam alia quaecumque declaratio de ratione formali veri et proprii sacrificii Christi Domini in altari. Sensum aliquam habet obiectio solummodo contra sententiam, qua dicitur ipse Christus summus sacerdos non solum remote vi institutionis, sed proxime sacrificium in altari (ut offerens principalis) iugiter offerre; atque ita tum contra Christi actualem interpellationem pro nobis in coelo, tum contra proximam et immediatam oblationem summi sacerdotis in altari. Vasquez (de Euch. disp. 225.) difficultatem hanc urgebat nominatim oppugnans doctrinam Suarezii (de Euch. disp. 77. sect. 1). Nos tum de actuali interpellatione in coelo tum de immediata oblatione sacrificii eucharistici per Christum sequimur quidem Suarezii et aliorum theologorum sententiam, sed ea ad praesentem quaestionem de interna propria ratione sacrificii oblatis seu victimae nihil pertinet.

Explicatio enim rationis internae sacrificii, de qua agimus, non repetitur ex actione Christi, quam nunc adhuc

exerceat in oblatione sacrificii; sed ex *statu victimae*, in quo *ponitur* corpus et sanguis Christi, quaecumque sit actio, per quam in hoc statu et modo existendi constituitur. Salva omnino tota nostra explicatione (quoad propriam formam sacrificii) posset aliquis statuere cum Card. Cienfuegos, eundem numero actum, quo Christus in ultima coena obtulit et instituit sacrificium perenne, nunc in singulis oblationibus efficacem esse. Quod sane sensu aliquo est certissimum (cf. th. XV. p. 385. in nota). « Quemadmodum vox illa: crescite et multiplicamini, semel quidem prolata est, pro omni vero tempore naturae nostrae vim praebet ad generationem; ita et haec vox (hoc est corpus meum) semel prolata, in Ecclesiis ad unamquamque mensam, ab illo tempore usque ad praesens et usque ad adventum eius, sacrificium operatur et perficit » Chrysost. hom. I. de prod. Iud. n. 6. Si itaque quaestio esset de *actione* sacrificali Christi summi sacerdotis, et cur in ea nunc non sit novum meritum; posset quispiam uti hac doctrina. Verum cum nobis persuasum omnino sit tum de *actuali* interpellatione Christi pro nobis in coelo (tract. de Incarnat. th. LI.), tum de sacerdotali actu *immediato* sacerdotis in aeternum secundum ordinem Melchisedech ad sacrificium perenne, tum de aliis pluribus actibus humanis liberis Christi Dei hominis in statu gloriae ad dexteram Patris, sicut etiam de actibus multis liberis beatorum comprehensorum; illa doctrina verissima de efficacia perpetua actus sacerdotalis, quo Eucharistiae sacrificium est institutum, non potest sufficere ad explicationem, cur nec Christi capitis nec beatorum membrorum eius sit, aut in praesenti ordine esse possit ullum novum meritum. Ratio videlicet huius mysterii non est, quod in Christi Domini actibus (humanis) non sit infinita dignitas insita, aut quod in iis omnibus sive libertas sive aliae intestinae conditiones meriti (in actu primo) desint. Sed ratio adaequata est, quia iam non est in *statu viatoris*. Quoniam scilicet iuxta divinam ordinationem totum meritum infinitum in relatione ad omnia praemia est consummatum in morte crucis; ideo ad plenitudinem iam nullum potest accedere incrementum (i. e. nullum novum opus ordinatum ad retributionem et ad praemium); quamvis ipsum

meritum in cruce consummatum sit adhuc singulis applicandum per media a Christo ipso instituta, atque nominatim per sacramenta et per iuge sacrificium. Lege eximium Suarez de Incarnat. disp. 39. sect. 1. 3; de Gratia l. XII. cc. 15. 17.

Sexta obiectio contra sententiam a nobis defensam peti inde posset, quod ea admissa videretur sacrificium in consecratione unius tantum speciei aequae sibi constare ac in consecratione utriusque, quod veriori doctrinae repugnat. Responsio obvia est. Distingui nimirum debet aptitudo, ut aliquid institui possit in verum et proprium sacrificium, et supposita aptitudine actualis institutio. Non ideo, quia aliquid aptum est ad expressionem sacrificalem supremi dominii Dei, iam etiam actu est sacrificium, praesertim in hypothesi quod cultus divinus est positiva lege Dei ordinatus, et sacrificia itidem sunt per divinam institutionem determinata. Huiusmodi enim institutio omnes alios actus religiosos licet per se et in actu primo aptos ad significationem sacrificalem a ratione veri sacrificii excludit, de qua re diximus in thesi II. n. I. Iam vero institutio huius incruenti sacrificii a divino redemptore facta est ita, ut ex intima sua forma et modo oblationis sacrificium sit relativum ad sacrificium cruentum, et in consecratione distincta corporis ac sanguinis tamquam per effusionem mysticam repraesentet effusionem realem in cruce, ut probavimus th. XV. Unde concedimus, consecrationem etiam unius speciei, qua praesens fiat Christus in statu sacramentali, per se aptam esse, ut potuisset institui in verum et proprium sacrificium; at iuxta praesentem institutionem nec ratio sacrificii in se, nec effusio mystica sanguinis et repraesentatio sacrificii cruenti, quae huic sacrificio incruento essentialis est, per consecrationem unius tantum speciei absolvitur; adeoque per eam nec sacrificium relativum est nec sacrificium in se, sed solum inchoatio sacrificii (1) (cf. th. XV.).

(1) Fabula Raphaëlis Volaterrani ipsis verbis, quibus narratur, sese prodit. Scribit ille. « Norvègiae Innocentii VIII. Pontificis concessionem sine vino calicem sacrificare, quod ob immensa frigora vinum in ea re-

Corollarium 1. Species panis et vini non sunt res, quae formaliter offeruntur in sacrificium, sed per quas et sub quibus oblatio corporis et sanguinis Christi fit *visibile sacrificium*.

Substantia panis et vini pertinet ad hoc sacrificium ut terminus *a quo* desinens per actionem sacrificam terminantem ad corpus et sanguinem Christi in statu victimae. Non ergo panis et vinum sunt res, quae Deo offeratur in sacrificium; sed sunt res quae desinit, ut victima divina constituatur sub iisdem speciebus. Ita de termino *a quo* intelligendi sunt Patres, quando docent, in Eucharistia primitias ex creaturis Deo offerri, ut Irenaeus l. IV. cc. 17. 18, et quando sacrificium appellant panem, qui a fidelibus offerebatur ad sacrificium a sacerdotibus perficiendum, ut Cyprianus de Opere et eleemosyn. p. 242. ed. Baluz. Cf. Bellarmin. l. V. c. 27; Ysambert. in 3. q. 83. disp. II. a. 10.

Corollarium 2. Ex propria ratione huius sacrificii, ut in hac thesi n. II. declarata est, consequitur, illud intrinsecus ordinem includere ad participationem victimae; ideoque secundum typum sacrificiorum pacificorum veteris testamenti ita esse institutum a Christo redemptore, ut, licet essentia sacrificii perficiatur in ipsa consecratione, participatio tamen victimae per sacerdotem offerentem pertineat ad sacrificii integritatem. Hanc doctrinam egregie confirmat canon V. Concilii Toletani XII. ann. 681. ubi reprehenduntur sacerdotes, qui quoties celebrant sacrificium, non toties de sacrificio participant: « quasi non sit toties illi vero et singulari sacrificio participandum, quoties corporis et sanguinis Domini Nostri Iesu Christi immolatio facta constiterit... Nam quale erit illud sacrificium, cui nec ipse sacrificans particeps esse cognoscitur? »

Inde porro, quod participatio sacerdotis pertinet ad complendam integritatem sacrificii, ulterius intelligitur, *a)* eam numquam licite omitti, et in casu necessitatis ab alio sacerdote esse perficiendam; *b)* ad servandam unitatem vi-

gione importatum acescat » Volaterr. Geographiae l. VII. p. 80. Amplissime pro sua praeclara eruditione hanc rem explicuit cl. Aloysius Tripepi in libro inscripto « Religione e Storia » Roma 1872.

sibilis sacrificii in sua essentia et in sua parte integrante communionem sacerdotis requiri sub iisdem numero symbolis, sub quibus facta est consecratio; *c)* Missam praesantificatorum, quae in Ecclesia latina die parasceves, in Ecclesia orientali in quadragesima quotidie, exceptis Sabbatis et Dominicis celebratur, posse considerari tamquam continuationem et consummationem sacrificii diei praecedentis. Qua quidem ratione satis explicantur formulae liturgicae in ea Missa occurrentes, quin opus sit ex eis cum nonnullis theologis inferre, essentiam sacrificii in communionem sacerdotis vel praecipue vel aequae ac in consecratione constitutam esse.

Corollarium 3. Sacrificium non est tantum res oblata seu victima per se spectata, nec actio offerendi abstracte sumpta; sed est in concreto victima, quatenus actione sacrificata offertur. Hoc sensu concreto *quale* sit sacrificium (*το ποιον*), magis desumitur a re oblata et ab ordine sacerdotii destinati ad offerendum sacrificium (Heb. VIII. 3. 4; X. 23. etc.), quam a modo actionis sacrificatae. Unde propter numericam identitatem victimae et sacerdotis principaliter offerentis in sacrificio crucis et in sacrificio Eucharistiae, affirmandum est, utrumque *simpliciter esse idem (specie) sacrificium*; diversum vero dici debet non nisi cum addita restrictione et *secundum quid*. Est enim diversitas *a)* in modo offerendi seu in actione sacrificata, quae non solum numero sed specie differt in sacrificio cruento et incruento. Vide Chrysost. in Heb. hom. 17; Conc. Trid. sess. XXII. cap. 2. *b)* Est diversitas visibiliter offerentis. *c)* Est diversitas finis et effectus, cum in priori sit meritum et satisfactio Christi sacerdotis ad consummandam redemptionem, in altero non sit novum meritum et nova satisfactio principalis offerentis, sed meriti et satisfactionis iam completae applicatio; quae tamen habitudo considerata sub alio et alio respectu exhibet unitatem vel diversitatem in utroque sacrificio. *d)* Potest considerari diversitas mutuae relationis, cum unum sit prototypon, alterum ectypon, unum absolutum quod nullius alterius sacrificii est signum et repraesentatio, sed immo est significatum et repraesentatum per omnia alia sacrificia, alterum vero sit relativum et repraesentatio prioris.

Si ulterius sacrificium Missae, quod a sacerdotibus ministris Christi offertur, comparetur cum sacrificio a Christo personaliter in ultima coena oblato, utrumque est *idem specie* non solum ratione victimae, sed etiam ratione actionis sacrificae et modi offerendi: « hoc facite in meam commemorationem. » Nihilominus sunt inter utrumque discrimina aliqua accidentalialia, non solum temporis, loci, caeremoniarum, sed etiam est diversitas ex parte visibilis sacerdotis, ex parte meriti in principaliter offerente, ex parte victimae quae in uno erat adhuc mortalis, in altero iam est immortalis, et ex parte mysticae significationis. De reliquis commemoratis differentiis iam diximus in superioribus, vel res per se clara est, quoad significationem verotum in ultima coena tum quotidie in altari sacrificium realiter repraesentat mortem Christi et sacrificium cruentum, in se quidem et ex formali significatione abstrahendo a tempore mortis adhuc futurae vel iam praeteritae. Nihilominus terminus repraesentationis in sacrificio perenni est aliquid praeteritum; sacrificium autem in ultima coena, si consideratur pro tempore, pro quo instituebatur perpetuo celebrandum, referebatur quidem ad terminum praeteritum (sacrificium commemorativum), sed in tali consideratione non tam sacrificium tunc oblatum in coena, quam potius omnia sacrificia celebranda post mortem Christi spectantur; si vero praecise spectetur pro tempore, quo offerebatur, terminus repraesentatus erat adhuc aliquid futurum. Haec porro omnia discrimina esse plane accidentalialia, quae ipsam essentiam ac qualitatem sacrificii non afficiunt, facile patet; adeoque omnino idem specie sacrificium offertur quotidie in altaribus, quod offerebatur in coena.

Postremo si quaeritur de distinctione *numerica* sacrificiorum (το ποσόν), ea potius desumitur ab actionis sacrificae quam a victimarum et sacerdotii distinctione. Hinc non modo sacrificium crucis, coenae, altaris, sed etiam sacrificia quotidiana in altari *simpliciter numero plura* et distincta dici debent, *unum* vero *numero* solum est dicendum cum addita declaratione, videlicet ratione victimae et sacerdotis principaliter offerentis. Cf. Suarez disp. 76. sect. 1.

Quae sunt reliqua ad sacrificium novi testamenti spe-

stantia, ea ad theologiam pertinent vel moralem vel liturgicam, vel ad theoriam et (quod est maximum) ad praxim asceticam, ut sit tota vita nostra, ut simus nos ipsi continuum sacrificium pro Christo, qui se perenni sacrificio pro nobis et nos sua membra in se ipso capite offert Deo Patri. « Quomodo enim Deo externum et visibile hoc sacrificium offerre audebimus magnorum mysteriorum antitypum, nisi magno et Deo et sacrificio et sacerdote Christo nos dignos effecerimus, exhibendo nos ipsos hostiam vivam, sanctam, rationabile obsequium?... qui quotidie cum angelis stamus, cum archangelis glorificamus, ad supernum altare sacrificia transmittimus, sub Christo sacerdotio fungimur, Dei imaginem in hominibus reparamus, pro superno mundo structores sumus » Gregor. Naz. or. 2. apol. al. 1. n. 73. 95. Ad fovendam devotionem tantopere in adorando hoc mysterio necessariam iuvabit legisse Cardinalis Bona tractatum asceticum de Sacrificio Missae inter alios multos libros refertos solida doctrina et pietatis documentis, quibus firmandis et illustrandis ut hic noster tractatus dogmaticus aliquid conferat, a Deo salvatore nostro, magno sacerdote et victima perenni spero et rogo in omnibus et pro omnibus per intercessionem Virginis Matris Filii Dei, qui consummatus, factus est omnibus obtemperantibus sibi causa salutis aeternae, appellatus a Deo pontifex iuxta ordinem Melchisedech (Heb. V. 9.).

A. M. D. G.